לא משום דלית ביה הבלא אי הכי (א) הוזק בו חייב הא לית ביה הבלא אמר ליה אין הבל למיתה ויש הבל לנזקין איתיביה (א) בית הסקילה היה גבוה שתי קומות ותני עלה וקומה שלו הרי כאן שלש ואי סלקא דעתך יש חבטה בפחות מי' למה לי כולי האי ולטעמיך נעביד עשרה אלא כר"נ דאמר ר"נ אמר רבה בר אבוה אמר קרא [1]ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה אי הכי נגבה טפי משום דמינוול איתיביה [2]כי יפול הנופל ממנו ממנו ולא (ב) בתוכו כיצד היתה רה"ר גבוה ממנו עשרה טפחים ונפל מתוכה לתוכו פטור עמוקה ממנו עשרה טפחים ונפל מתוכו לתוכה חייב ואי ס"ד יש חבטה בפחות מי' למה לי עשרה א"ל שאני בית דכל פחות מעשרה לאו בית הוא אי הכי השתא נמי דהוי מאבראי עשרה דל מיניה תקרה ומעזיבה מגואי לא הוי עשרה א"ל כגון דרחק מגואי אי הכי כי לא הוי נמי מאבראי עשרה משכחת לה דהוי מגואי עשרה כגון דחק בה טפי אלא היינו טעמא דר"נ סבר מכריסא דתורא לארעא כמה הוי ארבעה אריתא דדלאי כמה הוי שיתא הא עשרה אישתכח דכי קא מחבט מעשרה הוא דקא מחבט אלא מתני' דקתני מה בור שהוא כדי להמית י' טפחים אף כל שיש בו כדי להמית י' טפחים בשיתא נמי סגיא אמרי מתני' דאיגנדר לבור:

מתני' בור של שני שותפין עבר עליו הראשון ולא כסהו והשני ולא כסהו השני חייב: **גמ'** אמרי בור של שני שותפין היכי משכחת לה הניחא אי סבירא לן כר"ע דאמר בור ברשותו חייב משכחת לה בחצר של שניהם ובור של שניהם והפקירו רשותן ולא הפקירו בורן אלא אי סבירא לן בור ברשותו פטור היכי משכחת לה דחייב עליה ברה"ר וברה"ר בור של שני שותפין היכי משכחת לה אי דשוו שליח תרוייהו ואמרי ליה זיל כרי לן ואזל כרה להו * אין שליח לדבר עבירה ואי דכרה האי חמשה והאי חמשה נסתלקו להו מעשה ראשון הניחא לרבי ולנזקין משכחת לה אלא לרבי ולמיתה ולרבנן בין למיתה בין לנזקין היכי משכחת לה אמר רבי יוחנן כגון שעקרו שניהן חוליא בבת אחת והשלימו לעשרה מאי רבי ומאי רבנן דתניא אחד החופר בור תשעה ובא אחר והשלימה לעשרה האחרון חייב רבי אומר אחר אחרון למיתה ואחר שניהם לנזקין מאי טעמא דרבנן דאמר קרא [3]כי יפתח וכי יכרה אם על פתיחה חייב על כרייה לא כל שכן אלא להביא כורה אחר כורה שסילק מעשה ראשון ורבי אמר לך הנהו מיצרך צריכי כדאמרינן ורבנן נמי מיצרך צריכי אלא היינו טעמא דרבנן אמר קרא כי יכרה איש בור אחד ולא שנים ורבי ההוא מיבעי ליה * כי יכרה איש בור ולא שור בור ורבנן תרי איש בור כתיבי ורבי איידי דכתב האי כתב האי וממאי דלחיובי בתרא דלמא לחיובי קמא לא סלקא דעתך דאמר קרא [4]והמת יהיה לו ההוא דקא עביד מיתה והאי והמת יהיה לו מבעי ליה לכדרבא דאמר רבא שור פסולי המוקדשין שנפל לבור פטור שנאמר והמת יהיה לו במי שהמת שלו אמרי ולאו ממילא שמעת מינה דבההוא דעבד מיתה עסקינן: ת"ר אחד החופר בור עשרה ובא אחר והשלימה לכ' ובא אחר והשלימה לשלשים כולן חייבין ורמינהו אחד החופר בור עשרה ובא אחר וסייד וכייד האחרון חייב

לימא

לא משום דלית ביה הבלא. אבל חבטה אית ביה ואפ"ה פטור כרבנן: **ולטעמיך נעביד י'.** דהא בעשרה מיהא מודית דיש חבטה: **מיתה יפה.** שימות מהר: **דמנוול.** שנעשה אברים: **ממנו ולא לתוכו.** בית גבוה מרה"ר שראוי ליפול ממנו לרה"ר חייב במעקה ולא בית עמוק מרה"ר שהנופל נופל על גגו: **גבוה ממנו י' טפחים ונופל מתוכה לתוכו.** כלומר שהנופל נופל מתוך רה"ר לתוכו על גגו: **פטור.** מן המעקה: **ונפל מתוכו לתוכה.** כלומר שהנופל נופל מגגו לרה"ר: **חייב.** במעקה: **למה לי.** בית גבוה י' דמשמע הא בציר מהכי פטור ממעקה: **לאו בית הוא.** ותורה לא חייבה במעקה אלא בית ולע"ג דיש חבטה: **אי הכי.** דטעמא משום דלאו קרוי בית הוא אמאי קתני עמוקה ממנו י' טפחים חייב כי הוי נמי עשרה אצל רה"ר: **דל תקרה ומעזיבה לא הוי גואי י'.** ולא חזי לדירה ולא הוי בית: **משכחת לה.** דהוי בית: **דחק ליה מגוואי.** עד דהוי מגוואי י' טפחים והוי בית וחייב: **אלא.** טעמא ודאי משום דאין חבטה פחות מעשרה הוא ולרב נחמן לא תקשי דקסבר ר"נ כו': **דאיגנדר.** שוכב היה ונתגלגל ונפל: **מתני' השני חייב.** והראשון פטור. ובגמרא [ע"ב] מוקי לה כשהניחו ראשון לשני משתמש ודולה כשהלך לו: **גמ' אין שליח לדבר עבירה.** להתחייב שולחו אלא שליח מיחייב וסברא הוא דאמרי' ליה דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין: **הניחא לרבי.** דאמר לקמן אחר שניהן לנזקין: **ובנזקין משכחת לה.** דתרוייהו מיחייבי: **אלא לרבי ולמיתה.** דבמיתה מודה דאחרון חייב ולא ראשון היכי משכחת לה: **שעקרו שניהם.** שחפר האחד תשעה ובא חבירו וסייעו ועקרו בבת אחת חוליא מקרקעותיו: **והשלימה לעשרה.** דאין כאן אחרון (לנזקין) דתרוייהו כי הדדי משוו ליה בור ובין לרבי ובין לרבנן חייבין במיתה וכ"ש בנזקין: **מיצרך צריכי.** כדאמרן לעיל בפירקין (דף נ.): **אחד ולא ב'.** מעטיה קרא לראשון כדמפרש לקמיה וכי מעטיה לנזקין מעטיה דאי ממיתה לא אצטריך קרא דהא לא עבד שיעור מיתה: **שור פסולי המוקדשין.** כגון בכור בעל מום שהוא של כהן (ג) דקרינן ביה שור רעהו או שור קרבן שנפל בו מום ונפדה דקרינא ביה שור רעהו ואפ"ה לענין בור פטור דכתיב והמת יהיה לו מי שראוי לו להאכיל נבילתו לכלבים יצא זה כו' דהכי אמרינן בבכורות (דף טו.) גבי פסולי המוקדשין שנפדו תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב ואכלת ולא לכלביך אבל שור שנגחו חייב כדמפרש לקמיה בפירקין. ולהכי נקט פסולי המוקדשים דאילו קדשים תמים מאי איריא בור אפי' שור שנגחו נמי פטור דכתיב שור רעהו ולא שור הקדש: **לאו ממילא כו'.** כלומר תרתי שמעת מיניה: **סייד וכייד.** שמתחילה רחב היה ולא היה בו הבל כל כך וזה שסיידו קצרו: **כייד.** עשה בו ציורין בכתלים בטיח הסיד שטח בו:

לימא

אמרי אין הבל למיתה כו'. והמקשה היה סובר דלענין חבט שייך שפיר אין חבט למיתה אבל יש חבט לנזקין אבל לענין הבל היה סובר דלאי יש הבל למיתה יש הבל לנזקין ואי אין הבל למיתה לנזקין נמי אין הבל: **נעביד פחותה מעשרה.** והשתא מדמה טריפות דאדם לטריפות דבהמה וכן באלו טריפות (חולין דף מג. ושם) ומייתי ראיה מאיוב וקשה לר"ת דמחלק ביניהם: **בור של שני שותפין היכי משכחת לה.** ולא בעי למימר שהפקירו רשותן ובורן דפטור לכולי עלמא כדפרישית בהמניח (לעיל דף כח: ושם) ולא בעי למימר כגון שחפר זה עשרה וזה עשרים דאמר לקמן דכולם חייבין דאבור עשרה למתניתין קאי: **האחרון חייב.** דוקא הוא בשביל שחידש מיתה שלא היה מתחילה אבל ראשון ח' וזה ט' כולם חייבין בנזקין כמו זה י' וזה עשרים: **בור י' ובא אחר והשלימו לעשרים.** * והוא הדין לי"א למאי דפריך עלה מסייד וכייד ומשני הא רבי והא רבנן:

שלא

מסורת הש"ס

א) סנהדרין מה.,
ב) [סנהדרין מה. נב. פסחים עה. כתובות לז:],
ג) גי' הרי"ף והרמב"ם הראשון חייב,
ד) לעיל נ.,
ה) [קדושין מג: וש"נ],
ו) לעיל י.,
ז) [לעיל מט: נ.],
ח) לעיל מח.,
ט) [יבמות כב: וש"נ],
י) לקמן נג: נד.,
כ) [קדושין מג.],
ל) ב"מ ל"ג,
מ) [שמות כא],
נ) [דברים יב],
ס) [שם],
ע) [דף נג:],
פ) [עיין תוספות עירובין ז. ד"ה כגון ותוספות זבחים קטו. ד"ה ודלמא ותוספות גיטין ט. ד"ה ועיקר ותוספות חולין מב: ד"ה ואמר ותוספות בכורות לו: ד"ה כדי],

◆

תורה אור השלם

1. לא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ אֲנִי יְיָ:
ויקרא יט יח

2. כִּי תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ כִּי יִפֹּל הַנֹּפֵל מִמֶּנּוּ:
דברים כב ח

3. וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי יִכְרֶה אִישׁ בֹּר וְלֹא יְכַסֶּנּוּ וְנָפַל שָׁמָּה שּׁוֹר אוֹ חֲמוֹר: שמות כא לג

4. בַּעַל הַבּוֹר יְשַׁלֵּם כֶּסֶף יָשִׁיב לִבְעָלָיו וְהַמֵּת יִהְיֶה לּוֹ: שמות כא לד

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי הכי ואם הוזק בו כצ"ל: (ב) שם ממנו ולא לתוכו כיצד וכו' ונופל מתוכה וכו' ונופל מתוכו: (ג) רש"י ד"ה שור פסולי וכו' של כהן (דקרינא ביה שור רעהו) תא"מ ונ"ב עיין רש"י לקמן דף נג ע"ב:

◆

גליון הש"ס

גמרא אין שליח לדבר עבירה. עיין במ"ל פ"ג מהלכות רוצח הלכה ב ובטורי אבן חגיגה דף י ד"ה וכי זה תוקע: שם כי יכרה איש בור ולא שור בור. לעיל דף יט ע"ב: תוס' ד"ה בור י' וכו' וה"ה לי"א. עיין לעיל דף י ע"ב תוס' ד"ה מאי קעביד:

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הל' א סמג עשין קב:
נב ב מיי' פי"א מהל' רוצח הלכה ב סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' תכז סעיף ד:
נג ג ד טוש"ע י"ד סי' נח סעיף א ועי' בכ"מ פ"ט מהלכות שחיטה הלכה ח:
נד ה מיי' פי"ב מהל' נזקי ממון הלכה ז סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' תי סעיף כה:
נה ו מיי' פ"י מהלכות מעילה הל' ב טוש"ע ח"מ שם סעיף ח:
נו ז מיי' פי"ב מהלכות נזקי ממון הלכה יז:
נז ח מיי' שם הל' יג סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' תי סעיף יד:

◆

מוסף רש"י

בית הסקילה היה גבוה שתי קומות. ומפילו משם לארץ (סנהדרין מה.). **וקומה שלו.** שהיה מפילו מעומד ולא מיושב (שם). **מיתה יפה.** שימות מהר (שם). **אין שליח לדבר עבירה.** אין שליח חטא שליח לדבר עבירה שיתחייב שולחו, אלא הרי הוא כעושה מאליו (קדושין מב:). דאסור לקלקל רה"ר (לקמן נג.). **האחרון חייב.** בין מת בו השור בין הוזק, וטעמא מפרש לקמן מקרא (לעיל י.). **אחר אחרון למיתה.** אם מת השור לא ישלם הראשון כלום, דט' טפחים אין בהם כדי להמית (שם). **אחר שניהן לנזקין.** דאם הוזק השור ולא מת ישלמו בין שניהם (שם). **אם על פתיחה חייב.** שחפרו אחר וכסהו ובא אחר וגילהו (לעיל מט:). **ולא שור בור.** ולא כי יכרה שור בור (לעיל יט: מח.). **שור פסולי המוקדשין.** שנפדה, דקרינא ביה שור רעהו אחר שפדאו (לקמן נג:). **במי שהמת שלו.** שיכול למכור הנבילה, יצא זה שאף על פי שנפדה עטון קבורה, דאמרינן גבי פסולי המוקדשין שנפדו במס' בכורות בפרק שני (טו.) תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב ואכלת ולא לכלביך, מכאן שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים (לקמן נג.).